

NA KLANCU

1. Na klancu:

- napisal Ivan Cankar,
- uredil Boris Merhar,
- opremil Gabriel Stupica,
- izdala Mladinska knjiga v Ljubljani,
- za založbo Zorka Peršič,
- natisnila tiskarna ČZP "Ljubljanska pravica" v Ljubljani

2. Fabula:

Francka ni mogla zaspati pozno v noč. Mislila je na romarsko Goro, kamor se je odpravljala naslednje jutro.

Zjutraj se je odpravljala na odhod. Kovačev voz je prišel prezgodaj, zato Francka ni bila se pripremljena. Voz je odpeljal in Francka je tekla za njim. Iz voza so jo videli kako teče za njimi, zato so ji zakricali, da jo bodo počakali pri Mlinarjevih. Francka je vseeno hitela za njimi. Ker je videla, da so nanjo pozabili je začela teči. Tekla je in tekla, toda na vozu se ni noben obrnil. Poskusila je zakričati, vendar ni mogla. Po nekaj kilometrih so jo opazili, vendar niso ustavili. Šele ko je eden od hlapcev opazil, da se vedno teše za vozom je velel ustaviti.

Na Goro so dospeli ob devetih. Eno uro si je ogledovala stojnice in kupila nekaj za sestro in mater. Ob desetih se je poskusila preriniti v cerkev, kjer se je prerivala gruča romarjev. Po maši je čakala pred gostilno, kjer so kosilali Kovačevi. Hlapec ji je prinesel nekaj za jesti in ji dejal, da ne pojdejo brez nje.

Francka je imela štirinajst let, ko jo je mati poslala delat h gospe Mariševki, ki je živela v Leševju. Francki se je zdelo tako samotno in tiho, ker je bila hiša kakor velik grob. Vas je bila majhna, a najbolj gosposka dalec na okoli. Nasproti Mariševkove hiše je bila Slokarjeva. Slokar je bil debel in vesel človek, ki je hitro bogatel. Vse naokoli je bilo njegovo.

Gospa Mariševka je bila stara in suha, na obrazu in na rokah je bila koza vsa zgrbljena, oči so gledale jezno in nezaupljivo. Včasih je prišla mati iz domače vasi po denar. Pogovarjala se je tudi z gospo, vendar Francke ni nikoli vprašala kako gre ali kaj podobnega. Mariševka ni prenesla močne svetlobe, zato je bila hiša temna in Francki se je zdela kakor zakleta. Leto dni ji je za služla. Neke noč se ji je zdelo kot, da bi nekaj slišala pod oknom. Zamislila se je. Gospa Mariševka ji je nenadoma položila roko na ramo, da se je Francka tako prestrašila, da je pobrala vse svoje stvari in zbežala domov. Mati jo je takoj nadrla, ker je pustila službo.

Francka je bila bolna dva meseca. Sedaj je služila načelniku železniške postaje. Imel je troje otrok in ko je kateri zajokal je prišla gospa in kričala nad Francko. Takrat je imela dvajset let. Bila je tudi dekla v domači vasi, nato je delala na trgu pri šivilji, ki je zbolela in umrla. Francka je delala, ker ji je to mati ukazala. Roke, ki so bile prej bele in mehke so bile sedj spet razpokane, grbave in neokretne. Vsak mesec je prišla mati in Francka ji je dala denar. Oblek si ni sama kupovala, vse je kupila mati. Blago je bilo starinsko. Mati se nanjo ni nikoli obrnila z prijazno besedo, apmak jo je vedno vprašala ali ji ne slučajno kaj prikriva. V Francko se je zaljubil Tone Mihov, ki je bil krojač na trgu. Želel jo je poročiti. Mati ji je prigovarjala naj se ne poroči z njim, kajti rad popiva in imel naj bi ze veliko žensk pred njo. Obljubil ji je, da se bosta preselila v Ljubljano ali celo v Ameriko. Poročila sta se in Francka je sla živeti k njemu. Nekaj časa mu je posel kar dobro tekkel, vendar se je nekoč na trg preselil novi krojač, ki je varčeval na obleki in podplačeval delavce. Njegovi izdelki so stali toliko, kot je Mihov zaračunaval samo za delo. Tako je Mihov izgubil večino strank. K njemu so se hodili stari ljudje, ki niso hoteli zamenjati krojača, ki so ga imeli ze celo življenje. Mihov je vsako leto na veselici govoril kar mu je napisal župan. Tone je bil v odboru čitalnega društva in bil je zelo dober govornik. Zvedel je, da bo na prihodnji veselici govoril korjač, kateri mu je odvzel delo, zato je sklenil ne iti na veselico. Šel je v krcmo in se ga napil. Pijan je šel pogledati kako bo govoril krojač. Ob vstopu mu je krojač dejal, da je pijan in mu ponudil kozarec. To je Toneta tako razburilo, da je prijel kozarec in mu ga vrgel v obraz.

Prisodili so mu teden dni zapora. Vsi Mihovi so bili prisiljeni se preseliti na klanec. Tonetov

oče je bil bolan. Francka je morala skrbeti zanj. Nekega dne je umrl. Tone in Francka sta imela tri otroke: Tonete, Lojezka in Francko. Mihov je vsak dan šel v žganjarico s prijatelji. Tja je hodil tudi čevljar, ki ga je doletela podobna usoda kot Mihovu, zato sta se dobro razumela.

Zmanjkovalo jim je denarja, zato se je Mihov odločil iti po svetu. Francka mu ni ugovarjala, čeprav bi rajši videla, da ostane. Šel je.

Otroci so odraščali. Tone, najstarejši sin, se je odločil iti po svetu, ko mu je bilo komaj trinajst let.

Lojze je bil najboljši iz svojega razreda. Za nagrado je na koncu šole dobil veliko rdečo knjigo, zlato obrobljeno. Ljudje so ga nagovorili naj gre študirat v Ljubljano. Novico je takoj povedal materi, katera mu je obljubila, da bo šel, četudi ni imela dovolj denarja, da bi ga vzdrževala.

Francka je med tem že hodila delati h krojaču. Njena mati se je preselila k njim na klanec. Ležala je za zaveso za katerim je prej ležal Mihov oče. Mati ji je povedala zakaj je vedno tako grdo ravnala z njo. Bila je nezakonski otrok. Franckin oče jo je zapustil preden sta se poročila. Tudi Franckina mati je umrla. Za Lojzeta je mati hodila beračit. Lojze se v Ljubljani ni počutil dobro, zato je opustil studij. Ko ga je mati prisla nekoč obiskat ji je gospodinja povedala, da ga ni za kakšen mesec.

Francka se je močno postarala. Tone in Francka sta se vrnila domov bolna. Prišla sta samo umreti. Lojze se je vrnil tik pred materino smrtjo. Ostal je sam.

Vsi prebivalci klanca so bili obsojeni na smrt. Na klanec so prišli samo, da bi jo dočakali.

3. a) Književne osebe: - FRANCKA: ubogljiva, pobožna,
- NEŽKA: Franckina sestra, razvajena, hoče imeti vse,
- MATI: znaša se nad nedolžno hčerjo, je skopa,
- TONE MIHOV: krojač, rad popiva,
- ČEVLJAR: rad popiva, drži obljube,
- KROJAČ: izkorišča ljudi,
- TONE: Franckin sin zgleduje so po očetu,
- LOJZE: Franckin sin ubogo meter in razume njene teza ve in ji hoče pomagati,
- FRANCKA: Franckina hči, podobna je materi,
- MARIŠEVKA: čudna starka, ne more prenesti svetlobe in kricanja, je skopa,
- HLAPEC: vljuden, prijazen.
- b) Književni prostor je okolica Ljubljane.
- c) Književni čas je Franckino življenje.
- d) Snov je zgodovinska, tematika je socialna, motivi so vzeti iz življenja Ivanove matere.
- e) Zgradba besedila je sintetična.
- f) Ubeseditveni način je epski.
- g) Slogovna sredstva: - primere: Toda prišla je ona - in minilo je vse, kakor da bi odrezal.
- okrašni pridevki: slepar krojačev.
- metafora: celo življenje si je predstavljala kakor neskončen tek za vozom,